

CHIA SẺ ĐƯỜNG ĐẾN HẠNH PHÚC

Nguyên tác: Giảng giải Đệ Tử Quy

Chủ giảng: Tiến sĩ Thái Lễ Húc

Người chia sẻ: Vô Danh cư sĩ

Bài thứ 59

[Kính chào các bạn đồng học!]

Kính chúc các bạn một ngày mới tốt lành!

Hôm qua, chúng ta đã kết thúc chuyên mục TRAO ĐỔI CÙNG ĐỒNG HỌC - Chủ đề “Dạy con có nên đánh không?”. Chuyên mục này cũng là chia sẻ thêm về Chánh văn 3: Cha mẹ dạy phải kính nghe.

Hôm nay chúng ta sẽ tiếp tục quay trở lại bài giảng của Tiến sĩ Thái từ hôm trước, chúng ta đang dừng ở câu thứ 4: “Cha mẹ trách phải thuận sửa”. Mục này có 3 ý:

- 1. Phải thương nghĩ cho cha mẹ*
- 2. Phải hiểu cha mẹ đánh mắng là đổi lấy sự tiến bộ*
- 3. Phải thuận sửa khi bị cha mẹ trách*

Chúng ta đã học xong 2 ý đầu.

Hôm nay chúng ta sẽ tiếp tục học ý thứ 3]

3. Phải tùy thuận khi bị cha mẹ trách

[Bây giờ chúng ta sẽ nghe Tiến sĩ Thái giảng tiếp:]

*Chúng ta cần hiểu rõ về chữ “thuận” một chút. Tất cả sự trách mắng của cha mẹ, yêu cầu của cha mẹ phải chăng chúng ta đều nên thuận làm theo? **[Không phải thế!]***

Trong mấy mươi năm nay, rất nhiều người đã ngộ nhận văn hóa xưa, họ cảm thấy “Nho gia nói hiếu thuận, chính là cái gì cũng phải thuận theo, nên đó là ngu hiếu”.

Nói như vậy có đạo lý chăng? Thật ra người nói lời như vậy, có thể họ đã đến với một cuốn Kinh cũng không xem từ đầu đến cuối. Các bậc Thánh hiền tuyệt đối không dạy như vậy.

[Chúng ta tự ngộ nhận rồi chúng ta làm như thế thì gọi là “Y văn giải nghĩa”, thì “tam thế Phật hàm oan”.

Nho gia không hề dạy bạn như thế. Chữ “thuận” ở đây là nó có cái nghĩa, chứ không phải là “cha mẹ trách, phải tu sửa” hoặc “cha mẹ trách” phải gì ạ? “Phải thừa nhận”. Cái chuyện chúng ta tuyệt đối không được cãi lại cha mẹ dù cha mẹ dạy sai, đấy là đúng, nhưng mà phải nhớ đến câu sau, chờ đến khi thời cơ thuận lợi là như thế nào?

*“Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi,
Mặt vui tươi, lời hiền hoà.
Khuyên không nghe, vui khuyên tiếp
Dùng khóc khuyên, đánh không giận”*

Chứ có bảo là bạn chạy theo bạn làm theo những cái mà trái với đạo pháp tự nhiên đâu.]

Ý thứ nhất: Phải dùng lý trí phân biệt được đúng sai

Hiếu thuận của người Trung Quốc, chữ “thuận” ở đây tuyệt đối không phải là như những người ngộ nhận văn hóa xưa đã nói, đó là “Tất cả những yêu cầu của ba mẹ chúng ta đều phải làm”.

Chúng ta trước tiên phải phân biệt được đúng sai, hiếu thuận nhưng phải dùng lý trí. Khi cha mẹ có sai lầm nếu chúng ta không khuyên can mà chỉ nhắm mắt làm theo thì như vậy chúng ta là người con bất hiếu. Đây không phải là cách làm người con hiếu, mà chúng ta cần phải có thái độ.

Cho nên chữ “thuận” có hai tình hình:

Ý thứ hai: Nếu cha mẹ trách đúng phải sửa

Khi cha mẹ trách cứ chúng ta đều là chính xác thì chúng ta phải nhanh chóng ghi nhớ và thực hành cho tốt, lúc này phải thuận.

Ý thứ ba là: *Cha mẹ trách sai cũng không được cãi ngay*

Nhưng khi cha mẹ trách mắng và yêu cầu không đúng. [Đó] Lúc này không nên cãi lại, mà phải biết cách thuận thế mà làm. Tình hình trước mắt quý vị muốn lý sự, chỉ khiến cha con xung đột càng lớn.

Cho nên chúng ta phải lùi một bước rồi mới tính tiếp, đợi thời cơ tốt rồi thương lượng với cha mẹ.

Cho nên phía sau Đệ Tử Quy có nói: “Thân hữu quá, gián sử canh; Di ngô sắc, nhu ngô thanh” (có nghĩa là: Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi, mặt vui tươi, lời hiền hòa, khuyên không nghe, vui khuyên tiếp).

[Vâng ạ. Bài học của chúng ta tạm dừng ở đây, để minh họa cho chữ “thuận” này phải làm sao hiểu cho đúng. Chúng ta sẽ chuyển sang phần đọc thêm:

Lần trước chúng ta đã chia sẻ phần 1 của:

Câu chuyện “Nàng dâu hiếu thảo”
(với chủ đề “Cha mẹ dạy, cung kính nghe”)

Câu chuyện nói về tấm gương của Mã Văn, trước hôn sự mẹ đã chỉ dạy, đã cung kính lắng nghe và thực hiện đúng lời mẹ dạy. Kết quả anh ta được một người vợ hiền thực lại xinh đẹp.

Ở phần 1 câu chuyện, Mã Văn cung kính nghe lời mẹ dạy thực sự là đáng khen, nhưng ở phần 2 điều anh ta cung kính thuận theo mẹ này lại là “ngu hiếu”.

Cho nên lần này tôi xin chia sẻ tiếp phần 2 của câu chuyện “Nàng dâu hiếu thảo” với chủ đề “Dùng lý trí phân biệt đúng sai khi cha mẹ trách” để chúng ta cùng tham khảo. Bây giờ mời các bạn cùng nghe:

“Từ khi nàng San Hô về làm dâu nhà họ Mã, mẹ con hòa nhã, chồng vợ vui vầy, tưởng như cảnh hạnh phúc chốn trần gian không còn gì hơn

thế nữa. Nhưng chỉ được hơn một năm qua thì chẳng biết duyên cớ gì, vì sao mà bà Mã Ôn bỗng sinh lòng ác cảm, đối xử với nàng dâu như kẻ thù địch, lúc nào cũng tỏ ra vẻ căm ghét nàng đến tận xương tủy.

Mỗi khi thấy nàng mặc áo quần lành lặn, bà liền mắng chửi là “đồ bán hình bán dạng”, còn thấy nàng mặc áo quần rách rưới, bà lại lớn tiếng bảo là “có ý đồ bêu xấu, bôi tro trét trấu tổ tiên nhà họ Mã”.

Đến bữa ăn, dù cơm chín bà cũng bảo là sống, dù canh ngon bà cũng bảo là dở, rồi nặng lời chê bai đủ điều. Nhà cửa tuy lúc nào cũng được nàng dâu quét dọn sạch sẽ, nhưng bà luôn miệng chê là nhơ nhớp. Suốt ngày nín lặng thì bà chửi là “câm như hến”, mở miệng ra nói thì bà quát tháo là “lẳng lơ, nhiều chuyện”.

Thậm chí đến chuyện đi đứng của nàng dâu cũng bị bà bắt lỗi, khóc cười cũng là có tội... Đường như chỉ cần thấy bóng, nghe thấy tiếng của nàng dâu là đủ để cho bà căm ghét, bực tức, nên không có chuyện gì liên quan đến nàng mà bà không bắt bẻ, day nghiền...

Mã Văn tuy cũng nhận ra sự vô lý của mẹ mình, nhưng chàng vốn là người con hiếu thuận, không bao giờ dám làm trái ý mẹ.

[Đây ạ, chỗ “cha mẹ trách phải thuận sửa”, chỗ này là ngu hiếu rồi.]

Vì thế, biết mẹ không ưa thích vợ nên chàng không bao giờ dám tỏ vẻ yêu thương âu yếm người vợ trẻ. Bởi vậy mà vợ chồng sống chung một nhà nhưng vợ không dám ngó ngang chồng, chồng không dám nhìn vợ, chẳng lúc nào dám gần gũi trao đổi với nhau dù chỉ một đôi lời.

Mặc dù vậy, bà Mã Ôn vẫn chưa hài lòng, nên không tiếc lời đặt điều thù dệt để trách mắng, mắng cả con trai, bà bảo Mã Văn là quá nuông chiều vợ, không ngó ngang gì đến bà...

Nhưng rồi sự việc không dừng lại ở đó. Thật không thể nào hiểu nổi vì sao mà lòng căm ghét của bà Mã Ôn đối với nàng dâu San Hô mỗi ngày một tăng thêm, mặc dù nàng hết sức hiếu thuận, luôn dịu dàng hòa nhã và chưa bao giờ dám cãi lại bà dù chỉ một lời. Công việc nhà từ sớm đến tối nàng luôn tận tụy thu xếp trong ngoài đều chu đáo, chưa từng bê trễ bất kỳ việc gì. Thế nhưng bà vẫn thấy ghét cay ghét đắng nàng dâu này, chỉ cần

nhìn thấy mặt nàng trong nhà là bà cảm thấy ăn không ngon, ngủ không yên...

Thế là một hôm bà quyết định bảo Mã Văn viết giấy ly hôn, bỏ vợ. Mã Văn cảm thấy bất ngờ choáng váng trước quyết định của mẹ, nhưng đứng trước tình cảnh này, quả thật chàng cũng không biết phải làm sao.

Nếu thuận theo ý mẹ mà ruồng bỏ nàng San Hô thì quả thật bất công vô lý, vì nàng dâu đâu có tội lỗi gì, ngược lại còn là một người vợ hiền hiếm có, một nàng dâu mẫu mực ngoan hiền.

Nhưng nếu không nghe theo thì trái ý mẹ, sợ làm bà tức giận mà sinh bệnh, hại đến sức khỏe hoặc tính mạng thì thật không tránh khỏi tội bất hiếu. Quả thật là khó xử biết bao!

Chàng nghĩ đi nghĩ lại nhiều lần mà vẫn chẳng biết làm sao cho phải đạo, [đây a] liền thưa với mẹ:

- Thưa mẹ! Vợ con còn nhỏ dại, ăn ở không vừa ý mẹ nên mẹ bảo con đuổi nàng đi, việc đó con cũng không dám cãi. Nhưng nếu đuổi nàng đi rồi, mẹ lại phải lo lắng cưới người vợ khác cho con, như thế há chẳng phải thêm phần khó nhọc, hao tâm tổn trí của mẹ lắm sao?

Lại nếu như con cưới nhầm người vợ khác cũng dại dột như nàng San Hô thì biết tính làm sao? Nếu đuổi đi nữa thì không khỏi mang tiếng xấu với đời, còn không đuổi đi thì thêm nhọc lòng mẹ. Con xin mẹ suy xét lại, mẹ thương tình con mà bỏ qua cho.

Dù mẹ không thương vợ con, thì xin hãy xem như là bỏ nó đi, chẳng phải dâu con gì nữa mà chỉ như người giúp việc trong nhà. Vậy cứ để nàng ở nhà bếp, sai bảo công việc hằng ngày để mẹ được thông thả. Chỉ cần mẹ bằng lòng như thế cũng được, con nghĩ vợ con cũng không dám oán than gì, chẳng hay mẹ có bằng lòng không?

Những tưởng Mã Văn đã xuống nước như vậy thì chắc bà Mã Ôn sẽ hài lòng, vì xưa nay chưa từng thấy có người vợ chính thức nào lại phải chịu chấp nhận thân phận như người giúp việc, phải ăn ở nơi nhà bếp... Xem ra thì việc hành hạ đay nghiến một con người cũng chỉ đến thế là cùng!

Nào hay, bà Mã Ôn lập tức nổi cơn thịnh nộ, quát tháo lung tung, quyết làm sao cho Mã Văn phải dứt tình vợ thì bà mới chịu thôi.

[Thì phải kiên trì, thì phải là “Khuyên không nghe, vui khuyên tiếp. Dùng khóc khuyên, đánh không giận”, thì mình phải kiên trì, hoặc mình phải có một cái biện pháp trung dung gì đấy. Nhưng mà đây thì lại không ạ.]

Mã Văn chịu đựng những lời cay nghiệt của mẹ như búa bổ vào đầu, dao đâm vào ruột, biết là không còn cách nào khuyên giải được bà, đành phải viết giấy ly hôn, đau đớn dứt tình với nàng San Hô.

Đáng thương thay! San Hô là người con gái nét na thùy mị, đức hạnh vẹn toàn, từ khi về nhà chồng chưa hề phạm phải một lỗi lầm nào, dù chỉ là nhỏ nhất.

Dù bị mẹ chồng cay nghiệt ghét bỏ, nàng vẫn thuận thảo, sớm hôm hết lòng hầu hạ chăm sóc. Thế mà nay phải chịu cảnh gia đình chồng ruồng bỏ đuổi đi, tình cảnh này quả thật là đớn đau oan uổng biết dường nào!

[Đấy ạ! “Cha mẹ ghét vẫn hiếu kính”]

Trong xã hội ngày xưa, người phụ nữ sau khi đi lấy chồng xem như là đã phụ thuộc hẳn vào gia đình nhà chồng. Hơn thế nữa, nếu người nào bị chồng bỏ thì xem như đó là cả một mối nhục rất lớn cho gia đình cha mẹ ruột. Vì thế, nếu khăn gói trở về nhà cha mẹ thì có khác nào làm nhục mẹ cha, khiến cho họ hàng cô bác xóm giềng đàm tiếu. Vì thế, nàng San Hô quyết định dù sao cũng không thể trở về nhà với cha mẹ.

Nàng mang gói hành lý thất thiếu bước ra khỏi nhà họ Mã, ruột rối như tơ vò. Nhớ lại những ngày làm dâu họ Mã, từ khi gà vừa gáy sáng thì đã thức dậy, dâng nước rửa mặt, dâng trà nóng buổi sáng cho mẹ, vừa sáng ra đã lo quét tước trong ngoài sạch sẽ, nào nấu cơm, giặt giũ, xay lúa, giã gạo... chịu đủ trăm bề khổ cực, lúc nào cũng chiều theo ý mẹ chồng, thế mà nay đành phải ôm gói ra đi, thân gái dặm trường, không nơi nương tựa.

Càng nghĩ càng thấy trong lòng đớn đau tủi nhục, không biết phải làm sao sống nổi trong những ngày sắp tới. Nàng San Hô vừa bước đi mấy

bước đã thấy lòng nặng trĩu như đá đeo, nhìn về phía trước mặt mờ tăm tối không còn chút hy vọng sáng sủa nào. Nàng lặng lẽ ngồi xuống một góc cây bên đường. Trong một thoáng buồn đau tột độ, nàng rút con dao nhỏ mang trong người đâm thẳng vào yết hầu để tự vẫn.

[Ở trong cái chương cuối cùng: “Có dư lực, tắc học văn” thì có nói:

*Câu đầu tiên là gì bạn nào nhắc tôi nhỉ?
“Chỉ thực hành, không học tiếp
Tự tin mình, thì không hiểu được chân lý”*

Tức là mình chỉ thực hành không thôi, mình nhìn thấy câu văn này mình cứ thực hành, nhưng mình không chịu học tiếp thì mình không hiểu được, cho nên phải học và “chỉ ư chí thiện”.

Lúc ấy thầy có ví dụ là, bạn học đến là “Cha mẹ dạy, phải kính nghe” một cái là lập tức bạn nghe cha mẹ bạn bảo “bỏ người vợ này đi”. Thế là bạn kính nghe, bạn lập tức bỏ luôn, thì đây, thầy Thái gọi là gì ạ? “Dạy không dạy đã giết”. Ví dụ như đây là vợ bạn, gọi không tử tế, nhưng mà nếu mà học tiếp thì càng học, vừa học vừa hành, giải hành tương ứng, thì bạn sẽ thấy rằng là những cái hành vi của cha mẹ, bạn phải có lý trí để bạn phân biệt được rằng cái này đúng hay sai để mà thực hiện. Đây thì trường hợp của Mã Văn là giống hết như vậy.

Cho nên là một người có học, nhưng mà cuối cùng bảo rằng là “cha mẹ dạy phải kính nghe” cho nên cuối cùng là, khi mẹ bắt phải bỏ vợ, mà vợ không có một cái tội gì. Đó.]

Trở lại nơi làng Phú Mỹ, sau khi bà Mã Ôn đuổi San Hô đi rồi liền sắm sửa lễ vật cưới vợ cho người em là Mã Võ.

Người con dâu mới này họ Lâm, tên là Túy Hoa, sống ở làng Đông Hồ. Cô nàng hình dung thì xấu xí, vừa mập lại vừa lùn, mặt đỏ da đen, dáng vẻ hết sức cục mịch, thô xấu, tính tình lại hung dữ, ngỗ nghịch, không biết nể nang ai.

Từ ngày về làm dâu nhà họ Mã, Túy Hoa hầu như chỉ e dè được một vài tháng đầu, sau đó liền bắt đầu bộc lộ bản tính hung dữ của mình. Cô

ta đánh cả chồng, mắng chửi cả mẹ chồng quản lý chặt chẽ cả chuyện ăn ngủ, làm lụng trong nhà. Có những hôm gặp việc tức giận, cô ta bỏ đói cả nhà không cho ai ăn uống gì cả, chỉ tự nấu riêng ăn một mình.

Nghĩ cũng thật là lạ, chẳng hiểu sao mà từ bà Mã Ôn cho đến hai người con trai, ai cũng răm rắp nghe theo cô ta không dám tỏ một lời kháng cự.

Dần dần thì mọi công việc trong nhà như nấu cơm, quét dọn, xay lúa, giã gạo... ba người phải chia nhau mà làm, riêng nàng dâu quý hóa này chỉ biết ăn chơi, nhõng nhẽo, dạo chơi chỗ này chỗ khác, không phải làm việc gì cả. Thậm chí cô ta còn thô bạo tới mức xưng hô bất nhã với cả chồng và anh chồng, lại thường xuyên nặng lời chửi mắng mẹ chồng, thật là ngang ngược vô cùng, không thể nào nói hết.

Thương hại cho bà Mã Ôn, không biết cái oai phong oanh oanh liệt liệt đối với nàng San Hô thuở trước nay bà cất vào đâu, không thấy đem ra đối chọi với người con dâu hung dữ này. Thảm thay! Quần áo rách rưới không có tấm giẻ vá, thường xuyên đói khát chẳng có bữa nào được no, vậy mà không hiểu sao cả nhà họ Mã vẫn cam chịu sự hành hạ áp chế của đứa con dâu quá dữ dằn này.

Than ôi! Sự đời đúng là có vay có trả, quả báo rõ ràng trước mắt như vậy, thật là không sai chạy!

[Câu chuyện về sau kể rằng San Hô không chết mà được một người đàn bà cứu giúp, cứu mang. Sau đó thấy mẹ chồng bị hành hạ, đói khát, rách rưới, bệnh tật, nàng tìm cách chăm sóc mẹ chồng và kết quả là gia đình đoàn tụ. (Trích trong Càn Long Ký – Bích Liên chuyện)]

Đây chính là câu chuyện nói lên tám gương hiếu thảo của nàng dâu đối với mẹ chồng, dù bị bà đối xử ngược đãi. Nhưng điều đáng nói ở đây là Mã Văn đã áp dụng câu “Cha mẹ trách phải thuận sửa” một cách mù quáng, trong khi Mã Văn là người có học mà lại hành động như vậy thì thật là đáng trách. Hành động mù quáng này, không những mất đi một người vợ hiền, đảm, một người dâu hiếu thuận, mà còn làm chết oan một người lương thiện (may mà San Hô không chết), đồng thời đã đưa mẹ

mình vào vòng bắt nhân, mình thì bắt nghĩa. Cho nên kết cuộc về sau bà Mã Ôn mới phải chịu quả báo như vậy.

Câu chuyện chúng ta sẽ dừng tại đây.

Chúng ta đã học xong phần chánh văn 2 gồm có 4 câu:

“Cha mẹ gọi, phải đến ngay
Cha mẹ sai, chớ lười biếng
Cha mẹ dạy, phải kính nghe
Cha mẹ trách, phải thuận sửa”.

Vâng ạ, các bạn thấy không ạ? Khi cái câu mà “Cha mẹ dạy phải kính nghe” là lập tức câu sau là “Cha mẹ trách phải thuận sửa”, không sợ các bạn là thực hiện theo cái cách gọi là nghĩ của các bạn rồi cuối cùng là, lại bảo “đây là Thánh dạy như thế”, thì chết dở. Trong cái bài ngày hôm nay thì các bạn hãy nhớ đến cho tôi là:

Ý thứ nhất: Khi cha mẹ trách mắng thì phải hiểu được cho cha mẹ, và mỗi lần cha mẹ trách phạt như thế thì sao? Sức khỏe giảm sút, phải 3 ngày trở lên không lấy lại được nguyên khí. Cho nên hãy học tập gương của ông Khấu Chuẩn, tri ân khi bị mẹ đánh.

Thứ hai, chúng ta đã trao đổi về việc dạy con có nên đánh không? Thì chúng ta đã nói rằng phải dùng cái tâm thương yêu để dạy trẻ. Đương nhiên, không phải là lúc nào cũng như thế, mà tôi vẫn nói là vẫn có thời gian, hay còn gọi là có lúc, có việc, và có trẻ, có những lúc mình phải dùng biện pháp mạnh, nhưng tuyệt đối không được lạm dụng và phải hiểu rằng cái việc mà mình dùng biện pháp mạnh này là để mong muốn cho con nó quay đầu.

Thứ ba, khi trẻ mắc lỗi thì phải hiểu đây là cơ hội để dạy trẻ.

Thứ tư, cha mẹ dạy phải cung kính nghe, cha mẹ trách phải thuận sửa. Phải hiểu cái chữ “thuận” ở đây tức là khi cha mẹ trách mà đúng với đạo pháp thì chúng ta phải làm ngay, còn ngược với đạo pháp thì chúng ta cũng tuyệt đối không được cãi lại và sẽ dần dần đến khi đủ cơ hội thì sẽ tiếp tục để gọi là nói chuyện với cha mẹ sau.

Chúng ta đã học xong chánh văn 2, từ 2.1 cho đến 2.4. Chúng ta sẽ:

ÔN TẬP CHÁNH VĂN 2

Sau khi ôn tập xong sẽ chuyển sang chánh văn 3.

CHÁNH VĂN 2: Mời các bạn cùng đọc với tôi ạ:

*“Cha mẹ gọi, phải đến ngay
Cha mẹ sai, chớ lười biếng
Cha mẹ dạy, phải kính nghe
Cha mẹ trách, phải thuận sửa”*

Âm Hán văn

*Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn;
Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn.
Phụ mẫu giáo, tu kính thính;
Phụ mẫu trách, tu thuận thừa.*

Câu thứ nhất: “Phụ mẫu hô, ứng vật hoãn” (là “Cha mẹ gọi, phải đến ngay”)

1. Đạo đức học vấn của một người phân biệt được từ đâu?

Cư sĩ Tâm này, cư sĩ Loan này, rồi là cháu Hưng này, bây giờ nhìn ba người như này. Vậy thì muốn phân biệt được người nào có tu dưỡng, có đạo đức, học vấn, nhìn từ đâu?

Thứ nhất: Từ lời nói và hành vi

Thấy người lớn một cái, tôi ví dụ cung kính cúi đầu chào: “thưa mẹ”, “thưa cha”, hoặc ví dụ có khách đến bảo “dạ thưa cô”, “xin mời cô ngồi để cháu đi gọi cha mẹ cháu”. Có thưa có gửi hân hoan, thì người ta sẽ đánh giá: “à, con người này có đạo đức”.

Nhưng lời nói hành vi này ở bên ngoài thì cung kính mà ở bên trong gia đình đối với cha mẹ thì bất kính có được không ạ? Không được.

Thứ hai: Lời nói hành vi nào đầu tiên?

Hiếu kính với cha mẹ. Thể hiện từ thái độ thì cung kính, lời nói thì luôn luôn nhẹ nhàng, mà cử chỉ thì luôn là hòa ái.

2. “Hiếu kính là khởi đầu của tu thân”

Thứ nhất: Muốn thành tựu đạo nghiệp thì phải tu thân

Cha mẹ nào cũng muốn con thành danh. Còn các bạn nhỏ ở đây cũng muốn về sau mình học hành tử tế, rồi mình làm nên nợ kia, thì nhà Nho dạy chúng ta là muốn vậy thì bắt đầu phải:

Bước thứ nhất là “tu thân”;

Bước thứ hai là “tề gia”;

Bước thứ ba “trị quốc”;

Bước thứ tư “bình thiên hạ”.

- Đấy, bạn muốn trị quốc, bạn muốn làm vua, làm quan gì, thì trước tiên bạn phải tu thân.

Khi mà tu thân bạn có hàm dưỡng học vấn, có đạo đức rồi, lúc ấy bạn mới quản trị được gia đình tốt. Còn nếu không thì bạn chẳng thể quản trị được gia đình tốt.

- Thế khi gia đình mà quản trị tốt - “tề gia”. Thế “tề gia” mà bạn làm tốt, lúc đấy hẳn nói đến “bình thiên hạ”.

Đó, thế cho nên muốn thành danh, thì bạn phải bắt đầu từ “tu thân”, mà “tu thân” thì lại phải bắt đầu từ hiếu kính.

Những người mà làm lãnh đạo cao cấp, làm vua như ngày xưa, hoặc làm quan thì họ phải chọn người như thế nào ạ? “Trung thân xuất thân từ hiếu tử”, từ những người con có hiếu. Vì nếu như đối với cha mẹ mình, mà thương yêu, mà cung kính, mà kính trọng, thì lúc đấy hẳn nói đến đối với người ngoài tốt.

Thứ hai: “Tu thân” thì lại phải bắt đầu từ “Chánh tâm”

Tức là trường dưỡng tâm cung kính là chánh tâm.

Thứ ba: “Chánh tâm” bắt đầu từ “cách vật”

Là phé trừ tập tánh xấu gọi là “cách vật”. “Cách vật”, tôi xin nhắc lại ạ. Cách vật là cách đấu với ngũ dục, lục trần - là sắc thanh hương vị xúc pháp, là tài sắc danh thực thù, thì sẽ phé bỏ được các tập tánh xấu của trẻ là kiêu, xa, dâm, dật, tham, sân, si, mạn.

3. Tu thân bắt đầu từ việc nhỏ nhất

[Đó]

Có một đứa trẻ, khi được hỏi rằng tại sao con không chịu quét nhà, thì chúng trả lời sao ạ? Tay con quét thiên hạ chứ con không dùng để quét nhà.

Đến quét nhà không quét nổi thì làm sao quét được thiên hạ? Cho nên muốn quét được thiên hạ lại phải bắt đầu từ quét nhà. Cho nên “tu thân” phải bắt đầu từ việc nhỏ nhất.

Thứ nhất: Cha mẹ gọi, phải đến ngay, thái độ phải cung kính

Thái độ trẻ ngày nay thì tùy tiện, bất kính

Cho nên phải dạy trẻ thái độ nói chuyện với cha mẹ:

- Thái độ phải cung kính*
- Lời nói thì phải nhẹ nhàng. [Đó]*

Thứ hai là: Chồng hoặc vợ gọi thì thái độ thế nào?

- Cũng không được chậm trễ*
- Lời lẽ phải tôn trọng*

Thứ ba: Trưởng bối gọi cũng phải đến ngay, thái độ cung kính.

Thứ tư: Dạy trẻ “Không gì không cung kính”

4. Vậy muốn dạy trẻ cung kính với cha mẹ thì thế nào?

Thứ nhất là: Thành tựu tâm cung kính của trẻ

Khi chúng mà cung kính với cha mẹ, chúng cúi đầu 90 độ, rồi chúng tới chúng lấy nước cho cha mẹ rửa chân. Ví dụ chúng như thế, thì ta phải thành tựu cái tâm cung kính ấy cho trẻ, là trẻ có phước đầy.

Thế nhưng mà nhiều khi các bạn lại bảo “Ui giờ ơi, cảm rằm quá, thôi thôi tự nhiên lại đỡ hơi thế này”. Không được. Bây giờ chúng ta đều học rồi bạn phải thành tựu tâm cung kính cho trẻ.

Ngược lại khi trẻ gọi, người lớn có cần đến ngay không ạ? Không cần!

Thứ hai: Khi con cái bắt kính, thì cha mẹ phải lập tức xử lý

Thứ ba: Ân đức cha mẹ luôn nhớ, thì tự nhiên sẽ cung kính

Làm thế nào để cho trẻ nhớ được ân đức của cha mẹ?

Người cha thì nói hộ người mẹ, rằng ân đức của người mẹ như cưu mang nặng nhọc bảo toàn cho con, rồi sinh đẻ đón đau vô cùng cay đắng, rồi nuốt đắng nhả ngọt cho con... Dần dần như thế, thì đứa trẻ nó sẽ nhớ được ân của người mẹ.

Ngược lại, người mẹ lại phải nói cho người cha: “Cha con ngày đêm làm lụng vất vả kiếm tiền để có thể nuôi cho con ăn học và khôn lớn”. Thì dần dần chúng sẽ biết tri ân người cha và người mẹ, khi chúng tri ân được cha mẹ thì tự nhiên chúng sẽ cung kính.

Câu thứ 2. “Phụ mẫu mệnh, hành vật lãn” (Cha mẹ sai, chớ lười biếng)

1. Phải giữ chữ tín khi hứa với cha mẹ

Khi cha mẹ sai mà chúng ta nhận lời với cha mẹ thì chúng ta phải giữ chữ tín với cha mẹ, không phải là cha mẹ sai cứ hứa bừa đi cho nó gọi là cho xong chuyện, xong cuối cùng, việc cha mẹ thì cứ mặc kệ;

Mở rộng nhé, hứa với Phật, Bồ tát, ngày nào cũng hứa “con phát nguyện vãng sinh Tây Phương”, nhưng mà chỉ được cái lúc ấy thôi, phát nguyện lúc đấy, thế sau đấy tha hồ, vẫn cứ gọi là mặc sức để làm ác.

Hòa thượng bảo sao? “Nhất niên Phật tại tiền”, là năm đầu tiên thì Phật ngay trước mặt. “Nhị niên thì Phật tại Tây Thiên”. “Tam niên” tức

là năm thứ ba, thì “Phật” hóa gọi là “vi vân tiên”, thành mây thành khói, không còn thấy đâu nữa cả.

Lúc trước thì luôn luôn là đặt Phật ở trên đầu, bây giờ thì đặt ai trên đầu ạ? Đặt tiền ở trên đầu. Lúc trước thì lúc nào cũng coi việc tu học, việc đọc Kinh là xếp đầu tiên, nhưng bây giờ thì sao? Chỉ dùng một tí gọi thời gian, tôi dùng từ gọi “cơm thừa canh cặn” để học Phật mà thôi.

Cho nên cuối cùng là lòng tham ngàn ngút nổi lên, cuối cùng đọa lạc, còn kêu ai? Đó, thế cho nên là, hứa với Phật, Bồ tát, ngày nào cũng hứa, nhưng mà Hòa thượng bảo là “tôi thấy không có việc gì gọi là ác độc bằng việc này”. Vì sao? Vì lừa Phật, Bồ tát.

Thứ hai là khi cha mẹ sai là phải giữ chữ tín nhưng đây:

2. Không đợi cha mẹ sai, phải tự cảm nhận rồi làm

Chúng ta thì cha mẹ sai không chịu làm rồi. Thế bây giờ học rồi thì cha mẹ sai thì phải làm, thì phải giữ chữ tín, nhưng lại phải nâng cấp lên, không đợi cha mẹ sai bảo, tự cảm nhận xem cha mẹ cần gì để làm.

3. Cha mẹ cũng phải giữ chữ tín với con cái

Chứ không phải là một mực cứ đòi con cái là phải giữ chữ tín với mình, nhưng mình thì không giữ chữ tín với con cái.

4. Thầy cô giáo cũng phải giữ chữ tín với học sinh

Câu thứ 3: “Phụ mẫu giáo, tu kính thánh” (Cha mẹ dạy, phải kính nghe)

1. Cha mẹ dạy phải cung kính lắng nghe

Thứ nhất: Tuyệt đối không được cãi lại

Thứ hai: Dù cha mẹ dạy sai cũng không được cãi lại

Thứ ba: Đợi lúc thuận tiện để cha mẹ nhận ra

2. Thầy cô giáo dạy, cũng phải cung kính lắng nghe

3. Cấp trên nói, cũng phải cung kính lắng nghe.

Câu cuối cùng “Cha mẹ trách, phải thuận sửa”

1. Câu thứ nhất là phải thường nghĩ cho cha mẹ

Bạn phải giữ 3 nguyên tắc sau:

- Thứ nhất: Khi cha mẹ đánh mắng phải đứng đó mà nghe.
- Thứ hai: Tuy nhiên, là “Tiểu trượng tắc thọ, đại trượng tắc tâu” (có nghĩa là roi nhỏ thì phải chịu nhận, roi to thì phải chạy, nếu không thì sẽ đẩy cha mẹ vào vòng bất nghĩa).
- Thứ ba: Nếu đứng đấy mà cha mẹ giận quá lại bị tim hoặc là sức khỏe yếu, thì phải làm sao đấy cho cha mẹ hạ hỏa, nếu cần thì phải dờ đi để lánh mặt lúc đó.

Có nghĩa là bạn phải thường xuyên nghĩ cho cha mẹ.

2. Phải hiểu cha mẹ đánh mắng, là đổi lấy sự tiến bộ.

Còn có ai mà con cái dứt ruột đẻ ra muốn mắng đâu, không bao giờ. Nhưng vì thấy các con, nó không chịu nghe lời thì cái con đường nó đi, ví dụ đến học hành dốt nát, rồi đi theo chúng bạn xấu, rồi thậm chí là cuộc đời là thân bại danh liệt, vào tù vào tội, thì lúc đấy, cha mẹ mới phải đánh mắng.

Đó. Các bạn nhìn thấy những cái tấm gương người xưa, rồi cuối cùng người ta toàn làm Tể tướng, bởi vì người ta có hiếu, bởi vì người ta thực hiện đúng tất cả những cái gì hiếu kính với cha mẹ.

Còn tại sao bạn vẫn là phàm phu? Tại sao bạn không thành danh? Tại sao bạn cuộc đời gọi là cứ ba chìm bảy nổi rồi họa đến tù tì? Là bởi vì bạn không làm được cái hiếu kính với cha mẹ. Cho nên “tu thân” bắt đầu phải từ hiếu kính.

3. Phải thuận sửa khi cha mẹ trách

1. Phải dùng lý trí phân biệt được đúng sai.
2. Nếu cha mẹ trách đúng phải làm theo.

3. Cha mẹ trách sai cũng không được cãi ngay.

[Đây ví dụ cha mẹ trách sai đây.]

Chữ “thuận sửa”, khi cha mẹ trách, bạn nhớ. Chứ không phải cha mẹ bảo cái gì cũng cung kính nghe xong cái gì cũng làm. Cha mẹ bảo đi ăn trộm ăn cắp, tôi ví dụ như thế, cũng làm. Không được! Các bạn đã học đạo Thánh hiền thì phải có lý trí để phân biệt được đúng sai.

Đây là đúng đạo hay đây là ngược đạo để thực hiện hay để không thực hiện, nhưng tuyệt đối không được cãi lại. Mà phải chờ đến lúc thuận tiện mới nói lại để cho cha mẹ hiểu.

Chúng ta vừa ôn xong Chánh văn thứ 2. Toàn bộ đoạn văn này quan trọng nhất là có tâm cung kính đối với cha mẹ, bất luận là lời nói hay hành động cũng vậy, đều phải cung kính hết. Đây mới có một khổ mà thầy Thái đã tổng kết cho chúng ta. Chứ còn toàn bộ Đệ Tử Quy đều là dạy cho bạn tâm cung kính. Tâm cung kính này không chỉ đối với cha mẹ và đối với tất cả những người ta gặp, đều không được mất đi sự cung kính.

Vâng ạ, thời gian của chúng ta đã hết, bài học của chúng ta hôm nay tạm dừng ở đây.

Chúc bạn:

*Thuộc lòng Đệ Tử Quy,
Hành đúng từng câu chữ,
Nội hoá tâm cung kính,
Là bạn được thân người.*

Xin chào và hẹn gặp lại các bạn vào ngày mai - xin cảm ơn!]
